Lietuvos laisvosios rinkos institutas atliko
Finansų ministerijos mokestinių pasiūlymų vertinimą

Atsižvelgę į valstybės pažangos strategijoje „Lietuva 2050“[1] keliamus tikslus išsaugoti ir didinti Lietuvos konkurencingumą tarptautinėje arenoje, išlaikyti investicinį klimatą ir geriausias verslo sąlygas regione, bei į Vyriausybės programos[2] keliamus teisingesnės ir palankesnės augti mokesčių sistemos tikslus, įvertinome Finansų ministerijos mokestinius pasiūlymus.

Anot pasiūlymus parengusios Finansų ministerijos, šio paketo „ašyje – patogumas, ekonomikos augimas ir sąžiningumas“[3]. Atsižvelgėme ir į geopolitinės situacijos bloginamą investicijų klimatą Lietuvoje, kurį būtina gerinti skubiai ir konkrečiai, kad įmonės nenustotų investuoti ir būtų išsaugotas Lietuvos ekonomikos, o tuo pačiu ir valstybės biudžeto formavimo pagrindas.

Pelno mokesčio įstatymo projektas
Momentinis ilgalaikio turto nusidėvėjimas

Pelno mokesčio (PM) įstatymo projektu siūlomas momentinis ilgalaikio turto nusidėvėjimo metodas yra kukli paskirstytojo pelno mokesčio modelio alternatyva, turėsianti žymiai mažesnį teigiamą poveikį investicijoms.

Pritardami skubiam šio nusidėvėjimo modelio įgyvendinimui, atkreipėme dėmesį, kad netikslinga jį taikyti tik toms turto grupėms, kurioms gali būti taikoma investicinio projekto nuostata. Tai nepagrįstai susiaurina jau ir taip kompromisinio modelio įgyvendinimą – jis nebūtų taikomas pastatams, vamzdynams, keliams, lėktuvams, elektros perdavimo tinklams ir t.t., nors ekonomiškai yra tikslinga jį taikyti. Todėl būtina neapriboti turto rūšių ir leisti momentinio nusidėvėjimo metodą taikyti visoms turto grupėms, atsižvelgiant į objektyvius investicijų poreikius – įmonėms aktualu ne tik statiniai, bet ir pastatai, ne tik įrenginiai, bet ir jų dalys, aktualu ir verslo nuomai įsigyjama technika ir kitas ilgalaikis turtas.

Atsižvelgiant į situaciją rinkoje, kad įmonės nenustotų investuoti net ir laikinų nuostolių sąlygomis, tikslinga leisti įmonėms atskaityti visą turto įsigijimo kainą ir kitais po turto įsigijimo einančiais mokestiniais laikotarpiais.

Pelno mokesčio įstatymo nuostatų taikymas mažinant apmokestinamąjį pelną

Pratęsiant PM įstatymo nuostatos taikymą apmokestinamojo pelno sumažinimui dėl vykdomo investicinio projekto iki 2028 m., būtina panaikinti perteklines biurokratines kliūtis, nustatytas mokesčių lengvatų darbo grupėje, ir tobulinti šiai bei mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) nuostatoms taikomus kriterijus. Svarbu įgalinti įvairaus dydžio ir pajėgumo Lietuvos įmones taikyti šias nuostatas, neapsunkinant jų biurokratiniais reikalavimais. LLRI išanalizavo investicinio projekto taikymo problemas, pateikė išsamų

[1] Lietuvos ateities vizija (valstybės pažangos strategija) „Lietuva 2050“. Nuoroda į šaltinį: https://lrv.lt/uploads/main/documents/files/2023_03_17%20Lietuvos%20ateities%20vizijos%20(LT2050)%20projektas_03%2021%20(1).pdf

[2] Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos. Nuoroda į šaltinį: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c

[3] Mokestinių pasiūlymų paketas. Finansų ministerija, 2023. Nuoroda į šaltinį: https://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/mokestiniu-pasiulymu-paketas

suvaržymų sąrašą ir pasiūlymus, kaip ir kodėl jų būtina atsisakyti, siekiant realaus ekonomikos proveržio.

Didelę žalą MTEP plėtrai Lietuvoje turi naujumo pasauliniu mastu reikalavimas, pateiktas PM įstatymo apibendrintame komentare. Įstatymo pataisos turi užkirsti kelią dviprasmiškumui ir nuostatų taikymo galimybių siaurinimui įstatymų komentarais. Ši mokesčių peržiūra – tam tinkamas laikas ir proga.

Atsižvelgiant į ekonominę ir geopolitinę situaciją, įmonių investicijas lemiančius mokesčių pakeitimus svarbu priimti taip, kad nuo 2024 m. įmonės galėtų planuoti ir plėtoti veiklą palankesnėje mokestinėje aplinkoje. Tik tai leis išsaugoti mūsų ekonomikos potencialą ir valstybės biudžeto formavimo pagrindą.

Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo projektas

Progresinis pajamų apmokestinimas

Siūlymas įvesti papildomus 5 ir 7 proc. tarifus visoms pajamų rūšims (individualios veiklos, dividendų, turto nuomos ir pardavimo) yra pavojingas žingsnis atgal, kuriant Lietuvoje proporcinę mokesčių sistemą. Skirtingai nuo darbo pajamų apmokestinimui taikomo 32 proc. tarifo, papildomų tarifų įvedimas visoms pajamų rūšims, kurioms nėra taikoma Sodros įmoka ir/ar jos lubos, reikštų didesnius mokesčius bei iškreiptų egzistuojančią skaidrią ir manipuliuoti neskatinančią apmokestinimo sistemą.

Siūlomas progresinio gyventojų pajamų mokesčio (GPM) tarifo darbo pajamoms mažinimas nuo 32 iki 27 proc. neatsveria žalos, kurią padarytų jungtinis visoms pajamoms taikomas progresinis mokestis. Toks mokestis dar labiau pablogintų Lietuvos investicinį klimatą, siųstų neigiamą žinutę investuotojams ir skatintų kapitalo nutekėjimą iš šalies, taigi mokestinės bazės mažėjimą. Tai radikaliai prieštarauja tiek Vyriausybės programoje įvardintai misijai sudaryti sąlygas kurti aukštą pridėtinę vertę, kartu siekiant ekonominio augimo, tiek ir deklaruojamiems „gyvulių ūkio“ naikinimo tikslams.

GPM režimas ilgalaikiam investavimui ir taupymui

Netikslinga naikinti galimybę sumažinti mokėtino GPM sumą, atskaitant dalį žmogaus išlaidų įmokoms į investicinio gyvybės draudimo bei III pakopos pensijų fondus. Šiuo instrumentu yra įgyvendinamas subsidiarumo principas, kai ekonominės veiklos pajamos arba išlaidos papildo valstybės funkcijas ir ilgainiui sukuria subsidiarią gyventojų ir valstybės atsakomybę.

GPM režimas taupymui buvo įvestas būtent kaip motyvacinė priemonė, kurią aktyviai naudoja ir investicinio gyvybės draudimo ir pensijų fondų brokeriai, siekdami paskatinti žmogaus pasiryžimą taupyti ir atidėti savo vartojimo poreikius. Todėl šio režimo naikinimas, argumentuojant, jog ilgalaikio taupymo produktai nebūtų pasirenkami „tik dėl grąžinamos mokesčių dalies“[4], prieštarauja įstatymo leidėjo deklaruotiems tikslams[5], dėl kurio šis

[4]GPM įstatymo projekto aiškinamasis raštas. Nuoroda į šaltinį: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/5fa59d00c7c411ed9b3c9397e1236c2a?positionInSearchResults=16&searchModelUUID=c65834c7-9758-4ddf-a108-e9d1bfdb86a0

[5]Aiškinamasis raštas dėl Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo Nr. IX-1007 2, 6, 16, 20, 21 ir 27 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto. Nuoroda į šaltinį: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/a1aa60d05f2011e896f6c1bcca8cd3a8?positionInSearchResults=27&searchModelUUID=83f87eec-af54-4b22-ac0c-caf73ce6c6e5

mokesčių režimas buvo įvestas 2018 m. GPM režimo ilgalaikiam taupymui panaikinimas gilintų pensijų sistemos problemas, todėl šį modelį svarbu ne tik išlaikyti, bet ir indeksuoti atskaitymų dydį pagal infliacijos rodiklius tam, kad mokesčių sistemos proporcijos būtų tvarios ir leistų pasiekti keliamų ilgalaikių tikslų.

Apibendrinimas

Be minėto vertinimo, LLRI analizavo ir siūlomą didesnį individualios veiklos apmokestinimą, ribos, nuo kurios yra tampama pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju, didinimą nuo 45 tūkst. eurų iki 55 tūkst. eurų bei į neapmokestinamų pajamų dydžių slenksčius, kuriuos peržengus, atsiranda mokesčių prievolė. Pabrėžiame, kad svarstant mokesčių sistemos pakeitimus, būtina eiti ne mokesčių naštos didinimo keliu, tačiau siekti realaus mokesčių sistemos efektyvumo, skaidrumo bei proporcingumo. Tik išsaugojus dinamišką, investuojančią ekonomiką, galima tikėtis ir tvaraus valstybės biudžeto papildymo.